

JGS-Danmark

JGS - NYT

Der indkaldes hermed til generalforsamling

torsdag den 26. april 2007 kl. ca. 21:30

men først indleder

Samuel Rachlin

**aftenen kl. 19:00 med at fortælle
”Den evige nomade”**

Samuel Rachlin vil tale om den jødiske ”drang” mod rødderne, og hvorfor det i så mange tilfælde er rødder. Vi er et folk med den længste historie i vores civilisation, meget længere end historie om Gorm den Gamle og alle de andre, men den selv samme historie er skyld i at vi i de fleste tilfælde kun kan føre vores slægtshistorie nogle led tilbage.

Den evige jøde er den evige nomade, og nomader har det svært med at finde sine rødder.

Samuel Rachlin vil også fortælle om, hvorledes han ved hjælp af en DNA-test har fået kortlagt hans forfædres genetiske rejse.

Tilmelding til foredraget til Elsebeth Paikin. Deltagergebyr som ved andre møder.

Yderligere oplysninger under mødeprogrammet på side 10.

Derefter afholdes generalforsamlingen kl. ca. 21:30

Tilmelding til generalforsamlingen alene er ikke nødvendig, ligeledes opkræves der ikke deltagergebyr for dem, der kun deltager i generalforsamlingen.

JGS-NYT

© Jødisk Slægtshistorisk Selskab i Danmark

© Jewish Genealogical Society in Denmark

Ny Kongensgade 6, 1472 København K.

Website: www.jewishgen.org/jgs-denmark

e-mail: jgsdk_ep@hotmail.com

Bestyrelse:

Formand: Elsebeth Paikin

Kildevænget 37

2100 København Ø

Tlf. 39 27 24 33

e-mail: elsebeth@paikin.dk

Næstformand: Lis Ekner

Kasserer: Allan Falk

Redaktør: Merete Næsbye Christensen

Peblinge Dosserring 16, st. th.

2200 København N.

Tlf. 35 34 98 28

e-mail: merete.naesbye@christensen.mail.dk

Marianne Blegvad

Max Gritzman

Henry Nachman

Bente Merklin (suppleant)

Hanne Demnitz (suppleant)

Bibliotekar: Merete Carstens

Bankkonto: Danske Bank 4330 876 263

Kontingent: 100 kr. årligt

Nyhedsbrev tilsendt pr. post: 40 kr. årligt

Fotografisk, mekanisk eller anden form for mangfoldiggørelse eller gengivelse af JGS-NYT eller dele heraf er i henhold til gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt uden forudgående aftale med Jødisk Slægtshistorisk Selskab i Danmark.

For uopfordret indsendt materiale påtager JGS-NYTs redaktion sig intet ansvar.

Layout: Elsebeth Paikin

Indmeldelse kan ske på følgende måder

1. Via selskabets website

<http://www.jewishgen.org/jgs-denmark/> "Indmeldelse og kontingent". Når websiden er udfyldt vælger man "Send", hvorpå der kommer en bekræftelse på, at indmeldelsen er afsendt samt en anvisning på, hvorledes man kan betale kontingentet.

2. Indmeldelsesblanket kan udskrives fra samme webside og indsendes sammen med en check til dækning af kontingentet til kassereren: Allan Falk, Svanevænget 4, 2. tv. , 2100 Kbh. Ø.

3. Indmeldelsesblanket kan rekvireres ved henvendelse til formanden.

4. Indmeldelse kan også ske ved møderne.

Årskontingent:

én person:

Kroner:

100

par (samme adresse):

150

studerende:

50

Entré ved ordinære møder:

Medlemmer

20.

Gæster

40

JGS-NYT med posten:

Ønskes JGS-NYT tilsendt pr. ordinær post vil der blive opkrævet et beløb på 40 kr. årligt udover kontingentet (for 4 nyhedsbreve af varierende omfang pr. år).

Gaver modtages med taknemmelighed!

DEADLINE for JGS-NYT:

1. februar – 1. maj – 1. august – 1. november

Indholdsfortegnelse

Indkaldelse til generalforsamling og foredrag ved Samuel Rachlin	1
<u>Generel information</u>	
Adresser, deadline, kontingentbetaling ..	2
Ole Harck – Jøderne i Nordtyskland	3
Ole Harck æresmedlem af JGS-Danmark	4
Spanien og dets gemte jødiske kulturarv ..	5
At være eller ikke være	5
<u>Efterårets arrangementer</u>	
Kgl. Bibl. Og Simonsens samling	6
En rejse til slægtens shtetls	6
Yad Vashem	7

<u>Mødeprogram foråret/sommer2007:</u>	
"Den evige nomade" ved Samuel Rachlin	10
"En tøjmagerskes odysse" ved Helen Liesl Krag.....	10
Specielt arrangement: Stephen P. Morse 13. juni 2007.....	12
<u>Andre møder af interesse</u>	12
Internethjørnet	13
Boghjørnet	15
På sporet af den fortabte tid	17

Ole Harck – Jøderne i Nordtyskland efter 1905

Forventningsfuldt publikum

Der er måske nogle, der synes, de har hørt nok om denne Ole Harck – både i Jødisk Orientering og her i JGS-NYT – men det skyldes helt sikkert, at de ikke har mødt ham – hverken på ture rundt i Slesvig-Holsten (Schleswig-Holstein) eller ved arrangementer i København. Folk, der har været med på ture med Ole Harck som guide, vil til gengæld altid gerne møde ham igen.

Derfor blev det da også besluttet – i et fint samarbejde mellem Danmark-lege, Selskabet for Dansk Jødisk Historie og vort eget selskab at indbyde ham og hans frue til at komme til Danmark.

Ole Harck foreslog et foredrag med udgangspunkt i folketællingerne af 1905 og 1925. Ud over dette talte Ole Harck den 25. januar i Ny Kongensgade 6 også om de nutidige forhold for jøder i området.

Vi fik hørt mere om steder, mange af os har besøgt, men også om mange andre lokaliteter, hvor jøder har sat deres spor, ja, måske oven i købet er kommet tilbage for at genoptage et jødisk liv.

Ole Harck har en sjælden evne til at forbinde den generelle, store historie med den lokale, lille historie så man får indblik i både slesvig-holstensk, dansk og tysk historie. Han er en strålende formidler af ofte komplicerede forhold.

Hans frue, Hildegard Harck har lært sig jiddisch for at kunne arbejde direkte med jødiske kilder, og har i 2004 udgivet *"Unzer ztyimme"* (læs mere herom i Boghjørnet side 12).

Det var naturligt for os at udnævne Ole Harck til vort selskabs første æresmedlem. Formandens tale til Ole Harck i den anledning kan læses nedenfor.

En god gammel kontakt er fornyet og styrket, og der er i skrivende stund gået mails og pakker frem og tilbage mellem Eckernförde og København med artikler, bøger og fotos i en lind strøm siden januar.

Men nogen vil måske stadig spørge: Hvorfor så megen snak om Slesvig – Holsten? - Selvfølgelig, fordi mange danske jøder er kommet via Altona og Slesvig til Danmark, men det er ikke kun Slesvig-Holsten dette gælder.

Det er sagt ofte, at jødisk genealogi ikke kan være lokal/national. Det Danmark, der så de første jødiske tilrejsende - hvad enten man nu med Ole Harck mener, det var i middelalderen eller med andre, at det var i 1500 eller 1600-tallet -, var meget jo større end i dag. Vi kan sagtens lade blikket gå fra Hertugdømmerne til gamle England (her har Ole Harck fundet en jøde med tilknytning til Danmark i tidlig middelalder), Norge, Island og Færøerne, ja, til Grønland og Vestindien, til Trankebar og Ghana. Mange steder vil der findes danske jøder.

Et godt eksempel er den "franske" impressionist Camille Pissaro, der var født på Skt. Thomas, altså i Danmark! Om han var portugisisk, fransk eller dansk har man diskuteret – prøv bare at se i et leksikon – men vi kan med fuld ret hævde, at han var dansk jøde. Verden er vort område!

MC

Ole Harck – Æresmedlem af JGS-Danmark

Kære Ole Harck,

Jødernes historie er til overflod fyldt med beretninger om forfølgelser og tilintetgørelse.

Nazisterne ønskede at udlette alle jøder og alt jødisk: historie, kultur; - de brændte bøger, toraruller og synagoger og de tilintetgjorde begravningspladser. Heldigvis lykkedes det trods deres ihærdighed ikke helt.

Rundt om i verden, er der enkeltpersoner og foreninger, der bruger deres tid og penge på at redde jødernes historie fra glemsel og tilintetgørelsen – med det mål at sikre jødisk historie for fremtidige generationer.

Ole Harck, De er én af disse ildsjæle

Udover Deres arbejde som professor i arkæologi ved Kiels Universitet har De i mere end 35 år på eget initiativ udført et betydningsfuldt arbejde med at genfinde og afdække jødernes historie i Tyskland.

For egen regning og i Deres fritid har De rejst rundt og gransket arkivers dokumenter og gravet i fortiden – og De fandt blandt meget andet Rendsburgs gamle synagoge og miave.

De har også i embeds medfør været med til at finde den jødiske fortid - fx Marburg synagogen fra 1200-tallet. De har skrevet bøger og artikler - og derved gjort Deres til at udbrede kendskabet til og interessen for jødisk historie. Og i aften har De fortalt om de jøder, de fandt i 1905 og 1925 folketællingen, fortalt om deres liv og deres verden, og – så vidt muligt – deres videre skæbne.

De har således gennem mange år ydet en enestående indsats for at sikre jødernes historie i Nordtyskland.

Derudover har De også taget Dem tid til at hjælpe andre. Jeg ved ikke hvor mange, men fx Norman Poser, vores fælles bekendt fra USA, der søgte oplysninger om sin forfader i Kiel – og takket være Dem fik meget, meget mere.

De er i Tyskland en værdsat og ofte citeret ekspert i Nordtysklands jødiske historie.

Ole Harck får overrakt en gave fra JGS-Danmark

Og i Slesvig-Holsteins Landsdag blev De i 1998 fremhævet som foregangsmand. Med Anke Spoorendonks ord::

„Wir haben nun auch verstärkt die Möglichkeit, Licht auf diese lange ausgeblendete [jüdische] Geschichte zu werfen. In diesem Zusammenhang sollte darauf hingewiesen werden, daß wir heute noch weniger hätten, wenn uns nicht Einzelpersonen in engagierter Weise den Weg bereitet hätten. Ich denke dabei an den Wiederentdecker der Rendsburger Synagoge, den Südschleswiger Dr. Ole Harck ...“

I Tyskland er De således kendt og respekteret for Deres mangeårige og engagerede indsats for jødisk historie i Nordtyskland og Slesvig-Holsten.

Tillad nu også danskere vise, hvor højt vi værdsætter Deres indsats:

Jødisk Genealogisk Selskab i Danmark er kun et lille og ungt selskab, men da jødisk historie og slægtsforskning ifølge sin natur og i bogstaveligste forstand er grænseoverskridende, er vores selskabs arbejdsområde hele verden i nært samarbejde med såvel nationale som internationale foreninger.

Vi er derfor medlem af International Association of Jewish Genealogical Societies og samarbejdspartner med Yad Vashem og JewishGen (og dermed med Museum of Jewish Heritage i New York), ligesom vi samarbejder med International Institute of Jewish Genealogy i Jerusalem, hvis fokus er tværfagligt samarbejde på universitetsniveau om jødisk historie og slægtshistorie. Vi er således et lille led i en lang verdensomspændende kæde.

Genealogi – eller slægtshistorie – er ikke et spørgsmål om blot at finde navne og årstal på forældrene. Det ville være ligeså interessant som en telefonbog. Det handler om at søge så mange oplysninger som overhovedet muligt som kan fortælle om deres liv, deres verden og deres skæbne, for således at kunne sikre dem deres lille plads i historien. Historien er sammensat af de enkelte menneskers historier.

Derfor er slægtshistorikere ilde stedt, dersom de ikke har et indgående kendskab til historien - lokalhistorie såvel som ”den store historie”

Og derfor er Deres arbejde – selvom det ikke specifikt fokuserer på slægtshistorie - af stor betydning for vores selskab såvel som for andre jødisk genealogiske selskaber verden over – og naturligvis også for mange andre.

Vi beder Dem derfor modtage udnævnelse til æresmedlem af Jødisk Genealogisk Selskab i Danmark – selskabets første æresmedlem

Ole Harck fremviser æresmedlemsbeviset

Spanien søger efter sin gemte jødiske kulturarv

Spanierne har ofte været sene til at anerkende deres egne skatte. Miguel de Cervantes var gemt og glemt indtil udenlandske eksperter drog ham frem i lyset. El Grecos malerier blev reddet fra glemsel af franskmænd. Alhambra var ved at forfalde indtil bl.a. en amerikansk forfatter skrev om det i 1800tallet.

Og nu – mere end 500 år efter at jøderne blev fordrevet fra Spanien, og efter mange års forsøg på at skjule eller udrydde ethvert spor af deres eksistens, er Spanien ved at genopdage den jødiske kultur, der trivedes der i århundreder. Rundt omkring i Spanien søges der efter de middelalderlige synagoger, de gamle jødiske bydele og begravelsespladser.

En følge af dette er, at mange spaniere nu leder efter jødiske aner i deres familiehistorie.

Alt dette er på sin vis positivt, men medaljen har også en bagside: Historien bliver nogle gange misbrugt, idet andre byer - inspireret af Toledo, hvor der findes to intakte middelaldersynagoger fx El Tránsito synagogen fra det 14. århundrede.

Nogle byråd og borgmestre forsøger at tiltrække turister ved at reklamere med "gamle jødiske kvarterer", hvor der ikke findes nogen originale bygnin-

ger, og begravelsespladser, som man endnu ikke ved hvor er og middelalder synagoger, som ikke er fra middelalderen, hvis de overhovedet nogensinde har fungeret som synagoger.

Udover genoplivning af jødiske kvarterer er der blevet udgivet en mængde bøger om jødiske emner – omkring 250 udgives hvert år. Nye museer, kulturcentre og restauranter dukker op.

Alligevel – trods denne nye begejstring for Spaniens jødiske arv, er intolerance over for jøder langt fra en saga blot. En ny antisemitisme - med udgangspunkt i konflikten mellem Israel og Palæstenserne - er dukket op i Spanien og har hurtigt udviklet sig fra at være anti-Israelisme til at være antisemitisme.

Der findes i dag omkring 40.-50.000 jøder i Spanien, men tallet øges dagligt pga. immigration især fra Nordafrika, hvortil mange jøder flygtede efter uddrivelsen i 1492. Mange af disse nye indvandrere taler stadig en form for judeo-spansk, som deres forfædre talte, og har ofte bevaret deres traditioner.

Hele artiklen af Renwick McLean, The New York Times, findes på International Herald Tribune Europe's website:

<<http://www.ihrt.com/articles/2006/11/05/news/spain.php>>

At være eller ikke være

af Elsebeth Paikin

At være eller ikke være medlem, det er spørgsmålet – og desværre er der nogle, der ikke har ønsket fortsat at være medlem. Begrundelserne varierer naturligvis – sygdom, travlhed o.m.a. Slægtsforskning er jo noget man tager op, når man har tid... Men en hyppig begrundelse er, at det ikke er muligt at deltage i møderne, da de kun afholdes i København, og derfor får man ikke noget ud af et medlemskab.

Bestyrelsen har fra starten været opmærksom på dette problem, og dette var da også begrundelsen for beslutningen om at sætte kontingent meget lavt samt opkræve brugerbetaling for møderne. Derved kom udenlandske medlemmer - og andre, der boede langt væk fra København – ikke til at betale for mødelokale m.v.

Samtidig har vi i næsten hvert eneste nummer af JGS-NYT opfordret medlemmerne til at sende spørgsmål til JGS-NYT, således at medlemmerne kan hjælpe hinanden – selv om de bor langt fra hinanden.

Et pragtfuldt eksempel på en vellykket kontakt over

lange afstande skete allerede i 2004. I JGS-NYT 4-2004, efterlyste Miriam fra Israel oplysninger om sin slægt. Denne efterlysning førte til at hun og Bjarne fra København fandt ud af, at de havde fælles forfædre. Siden har de arbejdet sammen, og Bjarne har besøgt Miriam i Israel.

Selv om man ikke bor langt fra hinanden, og selv om man i medlemslisten kan se de navne og steder medlemmerne er interesseret i, så siger et navn alene ikke ret meget. Derfor anbefaler vi, at **alle** skriver lidt om den slægt de forsker i – eller rettere så meget som muligt, således at andre medlemmer let kan identificere slægten/personerne. Det kan jo tænkes, at andre har fælles aner, og derved kunne samarbejde...

Så et godt råd: SKRIV TIL JGS-NYT om jeres forskning og/eller jeres slægt: Navne, også på forældre, søskende m.fl. – Datoer - Steder – Beskæftigelse – Familie-legender/historier. Alt der kan bruges til at identificere personer med sikkerhed.

Så får vi mulighed for at hjælpe hinanden!

EP

Arrangementer i efteråret 2006

David Simonsens samling ved Eva-Maria Jansson

Vi er så heldige i Danmark at have en enestående jødisk samling i Det Kongelige Bibliotek:

Rabbiner David Simonsens

store samling af bøger, breve og andre dokumenter.

David Simonsens samling udgør en stor del af bestanden i den del af Orientalske Afdeling, der rummer hebraica og judaica.

Når så meget andet i Europa er gået tabt, er det heldigt, at ingen fik fat i disse skatte.

Sager, der hører specifikt under danske forhold, såsom værker om dansk jødisk historie, findes ikke her, men i Danske Afdeling.

Til gengæld rummer Simonsens samling en stor korrespondance mellem Simonsen og familie, venner og kolleger i udland og indland, som er en uvurderlig skat for historikere og genealoger.

Også hustruen Cora bidrog med mange breve.

Der er nu foregået – og foregår stadig, for det er et meget kolossalt arbejde! - et stort registreringsarbejde, så samlingen bliver mere og mere nyttig for forskerne.

Forskningsbibliotekar Eva-Maria Jansson fortalte veloplagt om Judaica og David Simonsens samling og om registreringsarbejdet og gav mange konkrete eksempler på nytten af denne – nu hvor så meget er blevet tilgængeligt.

Der vil sikkert i fremtiden kunne arrangeres besøg på Det Kongelige Bibliotek, hvor stort set alle samlinger vil kunne give stof til slægtsforskningen – ikke mindst kort- og billedafdelingen.

Internetadresserne er for:

- Det Kongelige Bibliotek: www.kb.dk
- For Judaica: www.kb.dk/da/nb/samling/js/index.html
- For Simonsens Arkiv: www.kb.dk/da/nb/samling/js/dsa/index.html

På bagsiden af dette JGS-NYT ses nogle eksempler på, hvad man kan finde i Simonsens korrespondance.

En rejse til slægtens shtetls

ved Sally Altschuler

Sally Altschuler førte os ud på en rejse til Ukraine og Hviderusland – og også tilbage i tiden.

Sally Altschuler fortalte spændende og så levende, at billeder næsten ikke behøvedes. Det var en pragtfuld aften, og deltagerne kunne have blevet meget længere for at høre mere. Og alle gav udtryk for, at de ikke kunne vente på at læse den bog, Sally Altschuler er ved at skrive på basis af denne rejse.

Foredrag 29. januar 2007 i anledning af JGS-Danmarks Yad Vashem kampagne

"Måtte hans sjæl være forbundet med livets bånd" eller "Måtte hendes navn være skrevet i livet bog". - Disse sætninger står på mange jødiske gravsten. De kan fortolkes forskelligt, men oftest opfattes de som ønsket om, at den afdøde må blive husket, mindet af de levende. Men de 6 millioner jøder, der blev ofre for Nazismes brutalitet og umenneskelighed, fik ingen gravsten! Og i mange tilfælde blev hele familier udryddet, så der er ingen levende tilbage til at huske dem, at mindes dem!

David Berger

David Berger blev født og voksede op i den polske by Przemysl. Da krigen brød ud i 1939 flygtede han fra de invaderende tyske tropper og havnede i Vilnius. Derfra korresponderede han med sin veninde, Elsa, som det var lykkedes at forlade Polen og flygte til Palæstina i 1938. I et sidste postkort fra 1941 tager han afsked med Elsa, da han ikke tror han vil overleve. *"...Jeg ville ønske, at nogen vil mindes, at der en gang var en person, som hed David Berger."* – Han blev skudt i Vilna i juli 1941. Han var 19 år – og han fik ingen gravsten.

Elsa glemte ham aldrig, og hun gav brevene til *"Masuah Archives"* ved instituttet for Holocaust Studier i Kibbutz Tel Yitzchak. Men efter hendes død, hvem vil så mindes ham? Hvem vil vide, at der engang eksisterede en David Berger? Hvem vil kende hans skæbne?

Yad Vashems mission

Og det er netop Yad Vashems mission: At finde ud af hvem de *"6 millioner"* var, der blev myrdet under Holocaust. 6 millioner - det er blot et tal! Så svimlende stort et tal, at det næsten er umuligt at fatte! Tallet fortæller ikke, *hvem* de var, *hvor* de boede, og intet om deres familie, deres liv, deres drømme, hvordan de døde, eller om de er beslægtet med os.

Det er Yad Vashems mission at skabe et varigt mindesmærke – i stedet for gravsten - og dermed bevare deres navne i vores erindring. Derfor er Yad Vashems primære mål: *"At indsamle ... materiale om alle de jøder, der blev myrdet ... og at forevige deres navne."*

Hvad er Yad Vashem?

Mange kender vel Yad Vashem af navn, og nogle af jer har måske også besøgt Yad Vashem i Jerusalem. Måske har I også været i Hall of Names. Lad mig alligevel kort ride op, hvad Yad Vashem er:

Ved en lov i 1953 blev Yad Vashem etableret med det formål at

- dokumentere jødernes historie under Holocaust
- at bevare mindet og historien om hver enkelt af de 6 millioner, der omkom under Holocaust
- at kunne sikre at Holocaust ikke bliver glemt ved at videregive historien til kommende generationer gennem dets arkiv, bibliotek, skole, museum og anerkendelse af de "retfærdige blandt nationerne" (de ikke-jøder, der hjalp jøder til at overleve Holocaust).

Siden 1955 har Yad Vashem arbejdet hen mod at indsamle Holocaust-ofres navne, fordi navnet er den endegyldige repræsentation af en persons identitet.

Databasen

En vigtig milepæl i Yad Vashems udvikling var udviklingen af Shoah Victim's Names Database, som er helt central for Yad Vashem i at opfylde sin mission. I november 2004 blev databasen gjort tilgængelig på internettet via Yad Vashem's website. Det var en skelsættende begivenhed, som vil medvirke til at udbrede kendskabet til Holocaust og Holocaustofrenes skæbne. Den online søgbare database giver mulighed for at udføre søgninger i databasen fra en hvilken som helst computer andetsteds i verden. Man behøver ikke længere at være

fysisk tilstede i Yad Vashem. Databasen indeholder nu navne, fotos og biografiske oplysninger om flere end 3 millioner ofre og er dermed den største og mest enestående ressource af sin art i verden. Databasen er under stadig udvikling og med Yad Vashems 11. time kampagne, der pågår over alt i verden kan man håbe på, at målet – at indsamle oplysninger om hver enkelt af de 6 millioner, der omkom under Holocaust – kan nås.

“Dersom vi ønsker at leve og give livet til vores efterkommere, hvis vi tror, at vi er med til at berede vejen for fremtiden, så må vi først og fremmest ikke glemme”.
Prof. Ben Zion Dinur, Yad Vashem, 1956

Yad Vashem giver os mulighed for at lære om og mindes historien om Holocaust gennem personlige beretninger om og måske fotos af personer, hvis liv blev brutalt frataget dem. Navne er vigtige, bag hvert navn gemmer der sig en livshistorie, og det er gennem disse historier, beretninger, biografier og fotos at personerne og deres skæbner bliver levende, og hver enkelt får en således en plads i historien – og bliver dermed bevismateriale for historien om Holocaust.

Ved at indsamle dokumenter, materialer og vidnesbyrd gendanner Yad Vashem de sønderrevne brudstykker af jødernes historie under Holocaust. Gennem en verdensomspændende kollektiv indsats vil navne og minder om ofrene blive holdt i live for fremtidige generationer. Og dermed gendrive holocaustbenægternes/revisionisternes løgne.

Elie Wiesel er som bekendt en Holocaustoverlevende, forfatter og nobelprismodtager. Han er professor og vicepræsident for Yad Vashem Council. I anledning af åbningen af databasen Yad Vashems website indtalte han et kort videoklip med et budskab til os alle.

Han bliver spurgt, hvorfor han ikke tidligere har udfyldt et vidnesbyrdschema for sin far, og han svarer:

“Fordi jeg har skrevet om det! Og hvorfor skulle jeg presse det, som jeg havde skrevet i nogle bøger, sammen til én side. Derfor følte jeg, at det var overflødigt, men nu har Avner Shalev¹ overbevist mig om, at også jeg må tilføje et vidnesbyrdschema til mit arbejde, fordi disse vidnesbyrd er meget vigtige, betydningsfulde.”

Wiesel er således blevet overbevist om data-

basens betydning og opfordrer alle, som har kendskab til Holocaustofre - familie, venner, bekendte, arbejdskammerater og andre - til at indsende deres vidnesbyrd. Og Wiesel siger:

“Databasen skaber en forbindelse - ikke kun til de døde men også til de levende. Hvis jeg fx gerne vil vide, hvad der skete med fx en fjern slægtning, så ved jeg nu, hvor jeg skal søge. Jeg ved, at der er slægtninge, der ved mere end jeg. Så databasen kan skabe et bindeled mellem det jødiske folk, mellem familier, mellem byer, mellem samfund. Det kan kun medvirke til en øget erkendelse og en dybere følt erindring.”

Hananyas døtre

Et eksempel, der demonstrerer, hvorledes man kan genfinde navne og identiteter: Hananya Schonfeld overlevede Holocaust og kom til Palæstina efter krigen. På et billede han havde med skrev han på hebraisk *“Hananya Schonfelds piger”*.

Hvad skriver vi almindeligvis på vores familieportrætter? Vel datoer –og/ eller navne.

Men på bagsiden af fotoet har Hananya på Rumænsk skrevet – ikke deres navne eller nogen dato....men: **Piger på papir!** Hvorfor?

Yad Vashem er sikre på, at i 1945 var børnene ikke levende væsener, som Hananya kunne røre ved, føle og læse godnathistorier til. De var for Hananya helt bogstaveligt *“papirbørn”*.

Yad Vashem havde ingen oplysninger om pigerne – ikke engang deres navne. Heller ikke om deres mor. De var, da Hananya døde, glemte - tilintetgjorte!

Billedet pigerne blev efter Hananya Schonfelds død givet til Yad Vashem af Hananya's nevø, Joseph Schonfeld, og Joseph kunne ikke fortælle noget om pigerne eller deres mor.

De eksisterede ikke længere i nogens erindring.

¹ bestyrelsesformand for Yad Vashem

Ny muligheder

Men Yad Vashems arbejde gør det muligt at finde og identificere dem – og andre ofre såvel som overlevende.

I løbet af de sidste ti år har Yad Vashem digitaliseret flere end 2 millioner "PoT", deportationslister, yizkor bøger og mange andre oplysninger. Samtidig er der udviklet et meget raffineret system til at genfinde navne og identiteter.

Pages of Testimony (PoT) indeholder væsentlige biografiske detaljer om en person og bliver indsendt af familiemedlemmer, venner eller bekendte.

På grund af den raffinerede computeriserede database og søgesystem, er det nu muligt at søge på navnet på en, der har indsendt PoT.

Indtil for nyligt var det ikke muligt at se om Hananya Schonfeld havde indsendt Pages of Testimony for hans familie. For tidligere kunne man kun søge på ofrenes navne.

Nu – efter oprettelsen af databasen – fandt man ved en hurtig søgning, at Hananya Schonfeld i 1956 havde indsendt en PoT for sin hustru, Frida. Og dengang blev børn skrevet på forældrenes PoT, og derved fandt vi frem til at Hananayas døtre var Raizel 7 år og Kayla Sarah 6 år. Frida Schonfeld og deres døtre omkom i Auschwitz i maj 1944.

Ved hjælp af PoT og moderne teknologi blev Hananayas families navne genfundet og reddet fra glemselens mørke – og Hananayas efterkommere kunne dermed få viden om en vigtig del af familiens historie.

Selv om Hananya kun yderst sjældent talte med sin nye familie i Eretz Israel om sit liv før krigen, havde han ikke glemt Frida, Raizel og Kayla Sarah men æret deres minde ved at udfylde et vidnesbyrdschema.

Databasen kan genforene familiemedlemmer efter mange år

Yad Vashem databasen giver en unik mulighed for at genforene familiemedlemmer. Det er der *endnu* en grund til at indsende PoT.

En bror og søster blev genforenet i 2003. Begge havde indsendt PoT for faren Yakov

Slamowitz, den ene i 1956 og den anden i 1999.

Yad Vashem personalet fandt ud af, at de måtte være bror og søster, til trods for at de opgav faderens fødselsår med ca. 10 års forskel – og at moderens for- og efternavn var skrevet forskelligt!

I 2006 genforendes to overlevende søskende Hilda fra Ashdod, Israel, og Simon fra Ottawa, Canada.

Begge troede den anden var omkommet under Holocaust. Men Hildas barnebarn søgte i Yad Vashems database og fandt en PoT for Hilda (!) - indsendt af hendes bror. Det førte til, at de blev genforenet efter 60 år.

Også i februar 2005 blev to søstre genforenet efter mere end 60 år. Den historie – og flere historier - kan I læse i JGS-NYT 2006/4.

Men YAD VASHEM kan naturligvis ikke garantere, at man finder slægtninge.

På Yad Vashems website er der en FAQ sektion, hvor man kan finde en liste over organisationer, som kan hjælpe med at finde forsvundne slægtninge.

Alligevel sker det flere gange om måneden at fjerne slægtninge finder hinanden igen. Yad Vashem har fået hundredvis af oplysninger om sådanne genforeninger. Genforening af søskende er sjældnere, men sker dog ca. hvert 3. år.

Yad Vashem for slægtsforskere

Sidst men ikke mindst er Yad Vashem også en formidabel hjælp til slægtsforskere. For ved hjælp af oplysninger i Yad Vashems database kan man finde oplysninger om sine ukendte forfædre.

Som led i Yad Vashem kampagnen har vi modtaget en del eller oplysninger, som skal sende til Yad Vashem. Men vores samarbejde indebærer, at vi skal checke, om navnene allerede findes i databasen. I så fald skal der ikke sendes en PoT, men en rettelsesmeddelelse. Under dette arbejde fandt vi nogle gange oplysninger om olde- eller tipoldeforældre, som ikke var kendt af den, der gav os oplysningerne! Derved blev der dannet bro mellem generationer og tværs over Holocausts afgrund.

Endnu en historie reddet fra glemsel!

Møder i efteråret 2006

HUSK: Tilmelding til alle møder er nødvendig af hensyn til indkøb af forfriskninger, til evt. trykning af materiale til deltagerne og – hvis det er et møde med begrænset deltagerantal – plads!
Tilmelding kan ske til elsebeth@paikin.dk eller tlf. 39 27 24 33

Vær opmærksom på at mødetidspunktet nogle gange er kl. 19:00 og andre gange 19:30!

<p>Torsdag 26. apr. 2007</p> <p>🕒 19-21</p>	<p>"Den evige nomade"</p> <p>Samuel Rachlin vil tale om den jødiske "drang" mod rødderne, og hvorfor det i så mange tilfælde er rødder. Vi er et folk med den længste historie i vores civilisation, meget længere end historie om Gorm den Gamle og alle de andre, men den selv samme historie er skyld i at vi i de fleste tilfælde kun kan føre vores slægtshistorie nogle led tilbage.</p> <p>Den evige jøde er den evige nomade, og nomader har det svært med at finde sine rødder.</p> <p>Samuel Rachlin vil også fortælle om, hvorledes han ved hjælp af en DNA-test har fået kortlagt hans forfædres genetiske rejse.</p> <p>Efter foredraget kl. ca. 21:30 afholdes der Generalforsamling – som naturligvis kun er for medlemmer.</p> <p>Tilmelding til foredraget til: elsebeth@paikin.dk eller tlf. 39 27 24 33.</p> <p>Deltagergebyr til foredraget: Medlemmer: 20 kr. - Gæster: 40 kr.</p> <p>Sted: Mosaik Troessamfunds lokaler, Ny Kongensgade 6, København K.</p>
<p>Mandag 14. maj 2007</p>	<p>"En tøjmagerskes odysse"</p> <p>Helen Liesl Krag, lektor, Ph.d. og afdelingsleder ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Minoritetsstudier, Københavns Universitet, vil fortælle om sin bog "En tøjmagerskes odysse" – en fængslende beretning om en gammel jødisk kvinde, Elke Berditschewski, der fortæller sit livs historie til sit barnebarn, der er bogens forfatter.</p> <p>Det er en beretning om et liv, præget af ufrivillige opbrud og koncentreret om fire bosteder. For alle fire bosteder beskrives livet i det jødiske miljø, det daglige konkrete liv.</p> <p>Et stykke hverdagshistorie, som samtidig er vævet ind i verdenshistorien, en bemærkelsesværdig syntese af det store og det små i historien, som lykkes, fordi denne kvindes liv på mange måder er typisk for europæiske jøders skæbne i det 20. århundrede. Hun tilpasser sig overalt, uden klynkeri, tager sin skæbne på sig, lærer nye sprog, får hjælp af jødiske venner, og hjælper selv hvor hun kan komme af sted med det.</p> <p>Bogen er også et smukt eksempel på børnebørns ønske og behov for at kende sine rødder, og bedstemoderens manglende lyst til at fortælle, og hvorledes de mødes med stigende forståelse og interesse i det fælles projekt.</p> <p>Gå ikke glip af denne aften!</p> <p>Sted: Danasvej 30 B, Frederiksberg, foredragssalen</p> <p>Deltagergebyr: Medlemmer 20 kr. – Gæster 40 kr.</p>

Onsdag den
13. juni 2007

Vi er meget glade for at kunne meddele, at

Stephen P. Morse kommer til København!

**Det bliver et tilløbsstykke!
Og et møde man ellers rejser over Atlanterhavet for!**

Stephen P. Morse – erfaren slægtsforsker og EDB-guru – har åbnet genveje til Ellis Island, Ancestry.com m.fl. De fleste slægtsforskere med udvandrere i familien kender Ellis Island databasen og Ancestry.com, men ikke alle kender Morses "One-Step"-portal, og selv erfarne forskere bliver overrasket over, hvor meget de kan lære af Stephen P. Morse.

I 2003 modtog han en pris af The International Association of Jewish Genealogical Societies (IAJGS):

IAJGS Outstanding Contribution to Jewish Genealogy
og i 2006 modtog Stephen P. Morse igen fra IAJGS:

Lifetime Achievement Award 2006

"I anerkendelse af hans kontinuerlige arbejde for at lette og forbedre adgangen til online databaser. Hans alsidige 'One-Step' programmer er blevet et uundværligt hjælpemiddel for tusindvis af slægtsforskere – ikke mindst jødiske slægtsforskere - verden over. Takket være hans usædvanlige dygtighed og kreativitet har forskere gjort afgørende opdagelser i passagerlister, folketællinger og ministerialprotokoller, så vel som utallige andre databaser, og dette har hjulpet dem til at overvinde forhindringer som ukendte alfabeter og sprog. Derudover har han gavmildt brugt sin tid til at holde foredrag ved konferencer og i enkelte selskaber, hvilket har bidraget til deres vækst og udvidet deres medlemmers viden og kunnen."

Stephen P. Morse får her over-rakt IAJGS Lifetime Achievement Award 2006 af Ann Feder Lee, formand for IAJGS

Stephen P. Morse har været med i front i EDB-udviklingen og var manden bag 8086-processoren (som han selv kalder bedstefar til Pentium-processoren). Efter at være gået på pension fik han tid til et længe næret ønske om at finde siden rødder i Europa. Men han som han siger:

"Da Ellis Island databasen blev åbnet i april 2001 blev jeg som mange andre frustreret over langsomheden. For at søge blot ét navn, måtte man gå fra den ene webside efter den anden med masser af ventetid – spildtid. Jeg indså, at jeg kunne spare tid, hvis jeg udviklede min egen søgeformular, som kunne finde svarene efter blot at have indtastet søgekriterierne ét sted. De få timer jeg brugte til at udvikle den søgeformular har "tjent sig ind" mangefold siden. Efter nogle succeser fortalte jeg nogle venner om det, og de fortalte det videre til andre osv. Pludselig blev jeg nævnt i adskillige aviser og månedsblade, og derefter fik jeg en masse e-mails fra ukendte personer i hele verden."

Step "One Step"-programmerne

Det var i 2002 og siden er det gået hurtigt, og Morse har siden udviklet genveje til adskillige andre websites og online søgbare databaser, således at man nu har genveje til:

- * Passagerlister (fx Ellis Island, Castle Garden, Philadelphia, San Francisco, Hamburg)
- * Ancestry.com
- * folketællinger i USA, England og Canada
- * og meget, meget mere...

Udover genvejene har han også udviklet andre hjælpeprogrammer som fx transskription fra græsk og russisk til engelsk.

Han har også vejledning til hvorledes man kan udvikle sine egne søgemaskiner og lignende.

Det kan alt sammen findes på hans "One Step"-website: www.stevemorse.org

Hvilket fantastisk held, at en foregangsmand på EDB-området også interesserede sig for slægtsforskning og udnyttede sin viden og ekspertise til hjælp for sig selv – men også for alle os andre - og alt sammen ganske gratis!

Fortsættes næste side →

Morse i København

Morse er en efterspurgt foredragsholder – i 2006 holdt han 21 foredrag rundt om i USA, i 2007 er han allerede i gang med en række foredrag – foreløbig er 28 planlagt – i USA men som noget nyt også i Europa. Morse skrev og tilbød at komme til København, og det kunne vi ikke sige nej til. Det er jo ikke hver dag, man får den slags tilbud.

Morse vil onsdag den 13. juni fortælle om og demonstrere sit "One Step"-program.

Selv dem, der kender hans "One Step", vil kunne lære nogle nye tricks og smutveje. Mødet forventes at blive holdt i Medborgerhuset, Danasvej 30B, Frederiksberg, hvor der max. kan være 90 deltagere, derfor er tilmelding absolut nødvendig, og tilmeldingerne accepteres efter "først til mølle"-princippet og regnes fra den dag deltagergebyret er indbetalt. Knap halvdel af pladserne er allerede besat, så vent ikke for længe med at tilmelde jer, hvis I er interesserede. For at kunne dække Morses rejse- og hoteludgifter vil der blive opkrævet et deltagergebyr på 75 kr.

Foredraget vil blive holdt på engelsk, men vi vil udarbejde et resume, hvori hovedlinjerne i hans foredrag vil blive oversat til dansk. Dette resume vil blive sendt gratis til alle tilmeldte som pdf-fil – eller for dem, der ønsker det på papir, vil det kunne forudbestilles mod betaling af 25 kr. ud over deltagergebyret.

På vores website: <http://www.jewishgen.org/jgs-denmark/m-program.htm> kan man læse om mødet og man kan tilmelde sig online på <http://www.jewishgen.org/jgs-denmark/onlinetilmelding.htm>

Tilmelding kan også ske telefonisk 39 27 24 33 eller skriftligt til formanden.

Betaling kan – som sædvanlig – ske ved at indsætte beløbet på selskabets konto i Danske Bank Reg.nr. 4330 konto nr. 4330876263 eller sende en check på beløbet.

Der er også mulighed for dem, der bor i Sverige til at indbetale til svensk bank – nærmere

ANDRE MØDER AF INTERESSE

På sporet af det jødiske København

Søndagene 6. 13. & 20. maj, 3. 10. & 17. juni, 12. & 19. august, 23. & 30. september kl. 14.
Oplev København fra den jødiske vinkel! Med alt fra diskrete synagoger til store handelshuse har danske jøder sat deres præg på byen gennem tiden.

Gå med på en tur gennem Københavns gader og hør historierne om den multikulturelle by og dens mennesker gennem tiden. Turen varer ca. 1 ½ time i roligt tempo - man mødes ved museets indgang og slutter i indre by. Køb billet på museet: 75 kr. - eller bestil på telefon 3369 1925. Billetten gælder også til et besøg på Dansk Jødisk Museum samme måned.

Grønne saloner: Omvisninger på begravelsespladserne

Møllegade *Søndagene 20. maj, 24. juni, 5. august, 2. september kl. 14*

Mosaik Vestre Begravelsesplads *Søndagene 26. august, 9. september kl. 14*

Jødiske gravsteder sløjfes aldrig, så der er meget historie og mange skæbner gemt på de jødiske begravelsespladser. Lidt af historien foldes ud og får liv som fortælling på museets omvisninger. Køb billet på museet: 75 kr. eller bestil på 3369 1925. Billetten gælder også til et besøg på Dansk Jødisk Museum i samme måned.

Museet har flere arrangementer, se dem og kommende på www.jewmus.dk

Man kan tilmelde sig museets nyhedsservice på: <http://www.jewmus.dk/nyhedsbrev.asp>

Selskabet for Dansk Jødisk Historie:

Se mødeprogram på: www.rambam.dk

Nogle nye links:

Bogerskabsprotokoller online:

Indeks til borgerskabsprotokoller fra Assens, Bogense, Kerteminde og Svendborg kan du findes online på www.vivis.dk/Bogerskabsprotokoller.htm

Fx findes let **Joseph Meyer Levy** der fik borgerskab som købmand den 30. juli 1764 i Svendborg. De oplysninger vi indtil ny havde om ham i "Anetræ for de Danske Jøder" (som Allan Falk og Elsebeth Paikin er ved at udarbejde til Dansk Jødisk Museum) fortæller kun, at han var født 1724 i Svendborg, men at han var købmand i Fredericia, hvor hans børn er født i perioden 1785-1796, og hvor han er begravet. Nu ved vi så også, at han var købmand i Svendborg allerede som 20-årig.

Og om **Joseph Michael Salomon**, om hvem vi i 1801 folketællingen i Rudkøbing får at vide, at "Joseph Salomon, 28 år, Ugift, Indqvarterede Kiøbmand af den jødiske nation" bor hos Anders Christensen på Østergade 64. Sammesteds bor "Isaac Joseph Schlesinger 35 Ugift Indqvarterede Kiøbmand af den jødiske nation". I 1834 finder vi ham i Sidsel Baggers Gade, Nr. 67 sammen med hustruen **Jette Isak** og hans to børn Hartvig (20 år) og Rikke (14 år).

Takket være borgerskabsprotokollen på internettet ser vi nu, at han er "**portugisisk jøde**", og at han 21. marts 1796 for borgerskab i Svendborg. Desværre dør han 1. januar 1845 – altså før folketællingen 1845, hvor vi måske kunne have fundet hans fødested! Men vi er da kommet et skridt videre.

Nyt fra Statens Arkiver

To e-learningkurser fra Statens Arkiver

<http://www.sa.dk/sa/aktuelt/elearn.htm>

Statens Arkiver startede to nye e-learningkurser i december 2006, der skal hjælpe nuværende og nye brugere til en bedre brug af arkiverne.

Det ene kursus hedder "*Fra spørgsmål til arkivalier*" og gennemgår de grundlæggende færdigheder, som nye brugere af arkivalier skal have kendskab til. Kurset er rettet mod studerende, der gerne vil i gang med at bruge arkivalier, og andre nye arkivbrugere.

Det andet er et kursus i *gotisk håndskrift*, som henvender sig til alle der vil arbejde med ældre arkivalier. Gennem kurset kan man lære om skriftens historie og øve sig i at læse gotisk.

Begge kurser er gratis at benytte og tilgængelige på Statens Arkivers hjemmeside, www.sa.dk.

De to e-learningkurser er muliggjort af en særlig bevilling fra Kulturministeriet til forbedret publikumsbetjening i Statens Arkiver.

Museum of Family History

I sommeren 2005 påbegyndte Steven Lasky et virtuelt museum for jødisk familiehistorie på adressen:

<http://www.museumoffamilyhistory.com/>

En kæmpe opgave – men han er allerede kommet langt, og "museet" er et besøg værd. Men én gang er ikke nok, man må vende tilbage med mellemrum, for der kommer hele tiden meget nyt til.

Stevens hensigt er at skabe et virtuelt, multimedie og interaktivt website for dem, der er interesseret i at lære mere om jødisk historie og som er interesseret i jødisk slægtshistorie.

Gennem forskellige "udstillinger" vil "museet" forsøge at sikre minderne om anerne bevares, samtidig med at man kan lære mere om historiske begivenheder, der berørte og formede deres liv.

Et andet sted på internettet, hvor man kan hente oplysninger og lære en masse om jødisk slægtsforskning er "Tracing the Tribe", som er Schelly Talalay Dardashtis blog om jødisk genealogi i hele verden. Schelley er tidligere medarbejder ved Jerusalem Post, nu medarbejder ved JTA (The Global News Service of the Jewish People). Hendes fokus har været slægtsforskning og familiehistorie, og udover at hun har været formand for Israel Genealogical Society, har hun ledet en række online kurser i jødisk slægtsforskning. Takket være hendes enorme viden og vidtstrakte netværk af jødiske forskere over hele verden, er hun hele tiden på forkant med udviklingen.

Så det er værd at besøge hendes blog, som - selv om den først startede i august 2006 allerede rummer mange emner/sider. Man kan jo give sig til at læse det fra en ende af, eller man kan søge på bestemte ord (fx steder).

NEVEK-KLARSFELD PROJEKTET

<http://www.neveklarsfeld.org/>

Dr. Gavriel Shaked's NEVEK Projekt indeholder 416,258 navne. Projektet har som mål at samle navnene på alle jøder der fandtes i ungarsk talende områder under Holocaust.

Hovedkilderne til oplysninger om disse navne er:

1. Ungarske politilister over jøder.
2. Lister over indsatte i Lichtenworth, Mauthausen, Sarvar, Starsshof og Stutthof koncentrationslejre.
3. Lister over arbejdsbataljoner i den ungarske hær.

Budapest mandtal over overlevende I 1946.

Boghjørnet

Nye bøger:

Redaktionen har modtaget 3 bøger – alle på tysk og alle med relation til Ole og Hildegard Harcks forskning:

Bøgerne er fra 1988, 1998 og 2004. De to første er, som årstallene angiver, kommet i forbindelse med henholdsvis 50års- og 60-årsdagen for Krystalnatten 9. november 1938. Af størst interesse for slægtsforskere er formentlig bog nr. 2, der indeholder mange navne, fotos af personer og gravsteder, men alle 3 rummer artikler og oversigter, der kan være til stor hjælp i søgningen efter slægtninge i Schleswig-Holstein/ Slesvig-Holsten.

Hildegard Harck: "Unzer Szyme", kilder til de jødiske menigheder i den britiske zone 1945 – 1947. Bogen er udgivet af Institut für die Geschichte der deutschen Juden, Hamburg 2004. 167 s. "Unzer Szyme" var et jiddisch-sproget tidsskrift, som udkom mellem 12. juli 1945 og 30. oktober 1947. Hildegard Harck har oversat dette tidsskrift til tysk, og bogen bringer endvidere indledning og kommentarer fra Hildegard og Ole Harcks hånd.

Die Juden in Schleswig-Holstein, Gegenwartsfragen 58, Schmidt und Klaunig, Kiel 1988. 89 s. De første ca. 30 sider er viet til forfølgelsen af jøderne i S-H i forbindelse med 9. november 1938. Side 39 – 59 er en artikel af Ole Harck, rigt illustreret med egne fotos: "Spuren der Juden in Sleswig, Holstein und Lübeck. Fra side 61 følger et Anhang, hvor side 63- 66 er en fin oversigt over jødiske menigheder og mindesmærker i S-H. Dernæst følger (side 67-82) en række kilder, spændende fra år 1371 til 1945 - den sidste omhandlende en deporteret til Riga, der kommer hjem igen. Endelig er der (side 83-87) en fin bibliografi, som dog nu så mange år efter 1988 for længst kan suppleres.

Ole Harck: Jüdische Vergangenheit – Jüdische Zukunft, Schmidt und Klaunig, Kiel 1998. 117 s. Denne bog har jeg set forhandlet i Dansk Jødisk Museum, hvilket også gælder bog nr. 3. Denne bog tager også sit udgangspunkt i 1938, men handler, som også titlen antyder langt mere om tiden efter 1945. Der er dog også bidrag om tiden før. Igen ved Ole Harck. Der er personlige historier illustreret med fotos og billeder af de bestående bygninger, blandt andre synagogen i Lübeck. Det sidste bidrag opridses perioden fra 1994 – 1998. Ole Harck er redaktør og bidragsyder sammen med 7 andre, herunder Hildegard Harck.

Alle tre bøger kan varmt anbefales. De er stofmættede og skrevet af førende forskere. For tyskkyndige er bøgerne guldgruber, og for jiddischkyndige må Hildegard Harcks bog være en fin ting at holde sproget ved lige ved – ikke mindst på grund af det gribende indhold. Dele af "**Die Juden in Schleswig-Holstein**" er kommet på dansk i sønderjysk sammenhæng. MC

"Slægtninge fortæller – Bendix, Bing, Henriques og Melchior"

En antologi af Erik Henriques Bing

Erik Henriques Bing har udgivet endnu en bog. Denne gang er det en interessant form for slægtsforskning: Erik Henriques Bing har nemlig i denne bog samlet, hvad 152 slægtninge (alle hvis stamfædre er fire ægtepar i 1700- og 1800-tallet) har skrevet af stort og småt gennem århundreder. Det ældste "bidrag" er fra 1700-tallet. Alt samlet fra romaner, erindringer, biografier, festsange, artikler, disputatser, mindetaler, børnebøger og breve.

Det er normalt en helt speciel oplevelse, at kunne nogle ord eller blot en underskrift skrevet af en forfader. Men at kunne fylde en bog på 517 sider med tekster skrevet af slægtninge, - det er helt fantastisk. Det er ikke mange af os, der er så heldige. Dog er der jo en væsentlig fordel ved jødiske forfædre, som jo er

et bogens folk. De kunne næsten alle skrive og læse, og brevskrivning var vigtigt, fordi slægtens medlemmer var spredt rundt omkring i landet, i Europa eller i verden. Så man kan godt være heldig!

Det maner derfor os alle til eftertanke:
Hvad gemmer der sig af dokumenter eller breve i slægtens skuffer, skotøjsæsker eller på lofter?

"Slægtninge fortæller..." er derfor et memento til os:

Husk at besøge de ældste i familien! Spørg efter dokumenter og fotos, gennemgå fotoalbum med dem og skriv oplysninger (med blyant!!!) ved billeder af de for os ukendte steder eller personer – hvis det ikke allerede er sket. Spørg og skriv alt ned – det, man tror, man sagtens kan huske, glemmes meget hurtigt.

På sporet af den fortabte tid.....

Af Zipora Gildin Kragelund

En stor tak til Marianne Wachsberg for oversættelse af artiklen fra hebraisk.

Vilnius

Første stop Vilnius - her blev min mor født for mere end 60 år siden - her blev også jeg født, for mere end 40 år siden! Begge står vi foran det hus, hvor min mor har tilbragt sin barndom og ungdom. Fra det hus blev min bedstefar og onkel fordrevet den dag tyskerne gik ind i Litauen og også min mor og min bedstemor blev jaget væk til Vilnius' ghetto, som ligger nogle gader væk.

Vi har ikke været her i 36 år - og det er som om intet er ændret - blot er alt blevet "gammelt og gråt". Her er soveværelsesvinduet, her er døren som førte ind til min bedstefars læderforretning. Her bor den polske vagt og derovre de lidt rigere naboer, som man kunne låne penge af - i nødstilfælde!

Vi går hen til det gamle marked på vej til min mors skole. Skolen er der ikke mere. De mange synagoger som var her engang er også væk. Vi går ind i ghettoen. Et nyt skilt på hebraisk, jiddisch og litauisk fortæller at her starter den jødiske ghetto. Gråden står mig i halsen - og jeg fornemmer angsten, trængselen og håbløsheden i de smalle gader. Gaderne har igen fået deres litauiske navne - mor husker deres jødiske navne - "Glassers-gass", "Zavalna" - navne fra en anden verden, en verden hvis stærkeste og mest rystende vidnesbyrd jeg har set hugget ind på mange sprog i den mindesten, der er placeret i skoven nær Vilna-"Ponar". På stenen står:

"I denne skov myrdede tyskerne og deres hjælpere 100.000 mennesker, 70.000 af dem jøder".

Og hjernen nægter at forstå. Min far, ateisten, siger jizkor og hans bøn blander sig med min ukontrollerede gråd. Skoven grønnes og lever liv i kraft af de begravede, opfanger deres stemmer, men stilheden er deres ekko.

Disna

Næste stop Disna - en lille landsby i Hviderusland - her blev min far født. Mellem tætte skove og rindende floder står små huse af træ, som er beboet af usle bønder. I flere hundrede år boede der jødiske familier i sådanne huse - og landsbyen er som taget ud af en af Sholem Aleichems vidunderlige historier.

I dag bor der 2 jødiske familier i landsbyen.

Børn fra disse familier passer de 3 fællesgrave, hvori landsbyens jøder, der blev dræbt af tyskere og hviderussere, ligger begravet.

I dag, 50 år efter at ghettoen er afviklet, står de, der forlod Disna i 30'erne, de overlevende fra ghettoen, partisaner og soldater som har kæmpet mod nazisterne, side om side med den nye generation, som er vokset op i Israel på deres forældres lånte minder.

De afslører mindestenen, som fortæller den frygtelige sandhed om det der skete imellem disse høje.

De kommer fra nær og fjern, fra det store Rusland og fra Israel, de sidste overlevende fra landsbyen kommer her for at vise deres sidste ære til den kultur, som ikke eksisterer mere.

Til ceremonien kommer gamle hviderussere med

gulnede billeder i deres hænder, min far genkender en pige fra et billede, men kan ikke genkende hende der holder billedet. 50 år gør en forskel for et menneske, men ikke for hans hukommelse!

Hele gruppen går derefter tur i landsbyens gader. Den store synagoge, politistationen, og flodens bredder er, hvad de kan genkende - alt andet er gået tabt eller gået op i flammer under de hårde kampe, som foregik her sidst i krigen.

Jeg følger efter min far og hører for ethundredetyvende gang historierne om hans familie, som jeg aldrig lærte at kende, om begivenheder der skete lang tid før jeg blev født, og det er som om det hele står lyslevende for mig. Her er den store bro som min oldefar hele sit liv nægtede at gå over fordi han var for from. Her er den allé, hvor min tante blev betaget af en af de rigeste mænd i landsbyen, og her er det hus, hvor en af vores nærmeste var leder af "shomer ha tzair" – og jeg savner dem alle sammen og vil huske dem alle sammen og føre deres minde videre til mine egne børn.

"Usmaina"

Og mellem de to stop har vi besøgt "Usmaina" - ikke en stor by som Vilnius, men heller ikke så lille som Disna. Usmaina er den vigtigste by i området, før i tiden var den en rigtig jødisk "shtetl" (landsby) fuld af liv og derfra stammer

min mors familie. Her har jeg tilbragt mange ferier som barn hos den nærmeste familie, som var blevet tilbage.

Krigen udspillede sig langt væk fra byen og den gamle del ser ud nøjagtig som da min mor var barn. Vi skal på "familiebesøg" - her ligger min oldefars hus og derovre er det hus, som min onkel voksede op i og længere væk en anden onkels hus.

Og her midt i byen, den store synagoge, som i mange år blev brugt som lager. Mor peger på den gård, hvor alle jøderne fra ghettoen blev samlet og derfra sorteret - til højre til livet og til venstre til døden. Tyskerne har udvalgt de gamle, ført dem bort fra byen og skudt dem. De skulle handle hurtigt, om aftenen kom bønderne og bad om kalk fra kalkbrænderiet for at dække jorden til. Køerne blev ude af sig selv og jorden udstødte nødskrig. Det hørte vi fra en af døtrene til ejeren af kalkbrænderiet.

Senere mødte vi andre mennesker, som husker den dag.

I dag, 50 år efter, mindes den kristne kirkegårdsbetjent den lørdag, hvor solen skinnede og menneskene skreg i flere timer. Han var 13 år dengang, jævnaldrende med min mor, hun var også på gården, men blev sendt til højre - til livet.

Tilbage til nutiden...

Vi kører tilbage til Vilnius. Jeg stiger ombord på flyet til København, tilbage til 1993, med minderne fra 2 generationer – men uden sprog til at kunne dele dem med 3. generation

– og med to film, som i farver fortæller, hvad hjertet har oplevet i sort-hvid.